

УДК 159.9:364.69

[https://doi.org/10.52058/2786-4952-2025-6\(52\)-1237-1246](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2025-6(52)-1237-1246)

**Вавринів Олена Степанівна** кандидат психологічних наук, доцент, професор кафедри загальної та соціальної психології, Львівський державний університет внутрішніх справ, м. Львів, <https://orcid.org/0000-0002-5166-6887>

**Яремко Роман Ярославович** кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри практичної психології та педагогіки, Львівський державний університет безпеки життєдіяльності, м. Львів, <https://orcid.org/0000-0002-2781-7788>

**Бохонкова Юлія Олександрівна** доктор психологічних наук, професор, завідувачка кафедри психології та соціології, Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля, м. Київ, 01042, <https://orcid.org/0000-0003-2549-0483>

**Сербін Юрій Вікторович** кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри психології та соціології, Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля, м. Київ, <https://orcid.org/0000-0002-1940-3817>

## **ОСОБЛИВОСТІ ПСИХОДІАГНОСТИКИ ТА ПСИХОЛОГІЧНОГО КОНСУЛЬТУВАННЯ КЛІЄНТІВ ІЗ СЕКСУАЛЬНИМИ ПРОБЛЕМАМИ: ВІКОВИЙ АСПЕКТ**

**Анотація.** У статті розглядаються особливості психодіагностики та психологічного консультування клієнтів із сексуальними проблемами з урахуванням вікової специфіки. Актуальність дослідження обумовлена зростанням кількості звернень до психологів з темами сексуальних труднощів, а також необхідністю надання науково обґрунтованої, етично чутливої та віково адаптованої допомоги. У роботі проаналізовано теоретичні підходи до розуміння сексуальності, її нормативних та девіантних проявів, психосексуального розвитку та формування ідентичності. Розкрито типові проблеми, що виникають у різні періоди життя — від дитинства до похилого віку, — зокрема сексуальна тривожність, порушення ідентичності, еротична несумісність, наслідки сексуальних травм, сором і тілесне неприйняття.

Окрему увагу приділено питанням вікової диференціації психодіагностичних підходів, позаяк встановлено, що діагностика сексуальних розладів суттєво відрізняється у різні вікові періоди. Це зумовлено відмінностями у рівні психосексуального розвитку, сформованістю сексуальної ідентичності, здатністю до вербалізації інтимного досвіду, а також соціальними очікуваннями та культурними табу, притаманними кожному віковому етапу. Відтак, застосування

уніфікованих діагностичних інструментів без врахування вікової специфіки може призвести до хибних інтерпретацій або ігнорування важливих симптомів. Представлено методики, які застосовуються у роботі з дітьми, підлітками, молоддю, зрілими особами та літніми людьми. Розглянуто специфіку використання опитувальників, проєктивних технік, інтерв'ю-моделей, а також принципи етичної взаємодії. Описано ефективні стратегії психологічного консультування у межах когнітивно-поведінкового, гештальт-, психодинамічного та наративного підходів. Акцентовано на важливості впровадження психоосвіти, подолання сексуальних міфів та формування сексуально-позитивного світогляду в усіх вікових групах. Стаття має практичну спрямованість і може бути корисною для психологів-консультантів, сексологів, освітян і фахівців психотерапевтичної практики.

**Ключові слова:** сексуальність, сексуальні проблеми, психодіагностика, психологічне консультування, вікові аспекти, психоедукація.

**Vavryniv Olena Stepanivna** Candidate of Psychological Sciences, Associate Professor, Professor of the Department of General and Social Psychology, Lviv State University of Internal Affairs, Lviv, <https://orcid.org/0000-0002-5166-6887>

**Yaremko Roman Yaroslavovych** Candidate of Psychological Sciences, Associate Professor, Associate Professor of Department of Practical Psychology and Pedagogy, Lviv State University of Life Safety, Lviv, <https://orcid.org/0000-0002-2781-7788>

**Bokhonkova Yuliia Oleksandrivna** Doctor of Psychological Sciences, Full Professor, Head of the Department of Psychology and Sociology, Volodymyr Dahl East Ukrainian National University, Kyiv, <https://orcid.org/0000-0003-2549-0483>

**Serbin Iyuriy Viktorovych** Candidate of Psychological Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Psychology and Sociology, Volodymyr Dahl East Ukrainian National University, Kyiv, <https://orcid.org/0000-0002-1940-3817>

## **PECULIARITIES OF PSYCHODIAGNOSTICS AND PSYCHOLOGICAL COUNSELING FOR CLIENTS WITH SEXUAL PROBLEMS: AGE-RELATED ASPECT**

**Abstract.** The article examines the features of psychodiagnostics and psychological counseling of clients with sexual problems, taking into account age-specific characteristics. The relevance of the study is due to the increase in the number of appeals to psychologists with topics of sexual difficulties, as well as the need to provide scientifically sound, ethically sensitive and age-adapted assistance. The paper

analyzes theoretical approaches to understanding sexuality, its normative and deviant manifestations, psychosexual development and identity formation. Typical problems that arise in different periods of life — from childhood to old age — are revealed, in particular, sexual anxiety, identity disorders, erotic incompatibility, the consequences of sexual trauma, shame and body rejection.

Particular attention is paid to the issues of age differentiation of psychodiagnostic approaches, since it has been established that the diagnosis of sexual disorders differs significantly in different age periods. This is due to differences in the level of psychosexual development, the formation of sexual identity, the ability to verbalize intimate experience, as well as social expectations and cultural taboos inherent in each age stage. Therefore, the use of unified diagnostic tools without taking into account age-specific characteristics can lead to misinterpretations or ignoring important symptoms. The methods used in working with children, adolescents, young people, mature individuals and the elderly are presented. The specifics of the use of questionnaires, projective techniques, interview models, as well as the principles of ethical interaction are considered. Effective psychological counseling strategies within the framework of cognitive-behavioral, Gestalt, psychodynamic and narrative approaches are described. The importance of implementing psychoeducation, overcoming sexual myths and forming a sexually positive worldview in all age groups is emphasized. The article has a practical focus and may be useful for counseling psychologists, sexologists, educators, and specialists in psychotherapeutic practice.

**Keywords:** sexuality, sexual problems, psychodiagnostics, psychological counseling, age-related aspects, psychoeducation.

**Постановка проблеми.** Сексуальність є однією з фундаментальних сфер людського існування, тісно пов'язаною з особистісною ідентичністю, емоційним благополуччям, якістю життя та міжособистісними стосунками. Незважаючи на значну актуальність проблем сексуального здоров'я, обговорення сексуальних труднощів досі супроводжується соціальними табу, стигматизацією та недостатнім рівнем психологічної підтримки, особливо в контексті вікових особливостей.

Психологічне консультування клієнтів із сексуальними проблемами вимагає високого рівня професіоналізму, етичної чутливості та застосування валідних психодіагностичних інструментів, що враховують не лише особистісні характеристики, але й вікові зміни у сексуальній сфері. Різні вікові групи мають специфічні запити, пов'язані з сексуальністю: від формування сексуальної ідентичності в підлітковому віці до труднощів інтимної близькості у пізньому дорослому періоді. Саме тому віковий аспект виступає критично важливим у процесі як діагностики, так і побудови консультування.

Метою даної статті є аналіз вікових особливостей прояву сексуальних проблем, визначення психодіагностичних підходів та розгляд ефективних стратегій психологічного консультування у різні періоди життя клієнтів.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** У процесі консультування клієнтів із сексуальними проблемами надзвичайно важливим є міждисциплінарний підхід, який поєднує знання з психології розвитку, сексології, психосоматики, етики та психотерапевтичних методик. Сучасні українські дослідження й практичні напрацювання у цій сфері пропонують низку підходів, що можуть бути використані у роботі з клієнтами різного віку.

Низка науковців розглядають можливості використання метафоричних інтервенцій як інструменту доступу до несвідомих переживань, зокрема пов'язаних із тілесністю, сексуальною ідентичністю, досвідом насильства або соромом. Для вікової категорії дітей та підлітків, у яких вербалізація сексуальних питань є ускладненою, казкотерапія може слугувати інструментом безпечного прояснення уявлень про сексуальність, межі, стосунки. Метод демонструє ефективність у роботі з наслідками сексуальних травм [1].

Також, українські дослідники систематизували теоретичні підходи до консультування, окрему увагу приділяючи ролі емпатії, створенню безпечного простору для саморозкриття клієнта, а також етапам побудови консультативного процесу. Зазначені принципи є базовими у роботі з клієнтами, які звертаються зі статевими труднощами, адже створення атмосфери довіри є критично важливим при обговоренні інтимних аспектів життя [2].

Науковці наголошують на тісному зв'язку між психічними конфліктами та соматичними проявами, зокрема в сексуальній сфері. Частина сексуальних дисфункцій має психосоматичну природу, проявляючись через еректильні порушення, аноргазмію або статеву гіпоактивність. Автори акцентують на необхідності цілісного підходу в діагностиці: поєднання психодіагностики, соматичного обстеження та аналізу життєвих конфліктів клієнта [3].

У працях дослідників представлено механізми налагодження подружньої інтимності через психологічну роботу з емоційною віддаленістю, конфліктами, комунікаційними бар'єрами. Автори підкреслюють важливість роботи з сексуальністю як маркером глибших проблем у стосунках, зокрема страху близькості, потреби у контролі, недовіри. Запропоновані ними інтервенції можуть бути застосовані у консультуванні подружніх пар різного віку [4].

**Виклад основного матеріалу.** Сексуальність – багатовимірне поняття, яке включає біологічні, психологічні, соціокультурні та духовні аспекти. У психології вона розглядається як динамічна складова особистості, що охоплює сексуальну ідентичність, роль, орієнтацію, еротичні фантазії, установку на сексуальність, сексуальну поведінку та інтимність.

Історично погляди на сексуальність змінювалися: від патерналістських, біомедичних підходів (де сексуальність розглядалася виключно через призму репродукції), до гуманістичних і конструктивістських підходів, у яких визнано унікальність сексуального досвіду кожної особистості. Сучасна психологія підтримує ідею сексуальної різноманітності, підкреслюючи, що «норма» є умовною й залежить від контексту (віку, культури, добровільності, безпеки, згоди тощо).



Водночас із розвитком клінічної психології, психіатрії та сексології відбулося формування категорії сексуальних дисфункцій – порушень сексуальної реактивності або задоволення, які призводять до дистресу або міжособистісних труднощів.

У психологічному консультуванні найчастіше зустрічаються різні типи сексуальних проблем. Психосексуальні дисфункції, зокрема у чоловіків: еректильна дисфункція, передчасна еякуляція, відсутність сексуального бажання та у жінок: аноргазмія, біль під час сексу, відсутність лібідо. Ці розлади можуть бути як наслідком психоемоційних переживань (тривога, депресія, травматичний досвід), так і вторинними щодо міжособистісних чи соматичних чинників. Порушення сексуальної ідентичності та орієнтації, зокрема, невизначеність у сексуальній ідентичності, страх перед суспільним осудом, внутрішня гомофобія можуть викликати глибокий психологічний дистрес, особливо у підлітків і молоді. Сексуальна тривожність та низька тілесна самооцінка провокують виникнення негативних уявлень про тіло, страх невдачі в інтимній сфері, сором, минулий невдалий досвід можуть блокувати сексуальну відкритість і задоволення. Зустрічається й сексуальна залежність чи компульсивна сексуальна поведінка у формі нав'язливого споживання порнографії, частих беземоційних контактів, сексуалізації стресу. В основі часто лежать незадоволені потреби у безпеці, прив'язаності, визнанні.

Сексуальні наслідки психотравм включають сексуальні флешбеки, уникнення інтимності, тілесну дисоціацію. Особливо актуально для клієнтів із досвідом насильства або інцесту.

Робота психолога з темою сексуальності потребує високого рівня особистісної зрілості, емоційної чутливості, а також дотримання професійних та етичних стандартів, зокрема наступних:

Принцип конфіденційності: Питання сексуального життя є дуже інтимними, тому будь-яка інформація, що стосується сексуальності клієнта, потребує особливої захищеності.

Безоціночне ставлення та прийняття: Психолог не має права нав'язувати власні уявлення про сексуальну норму або оцінювати сексуальні практики клієнта (за умови, що вони є добровільними, безпечними і законними).

Готовність до саморефлексії: Фахівець повинен усвідомлювати власні установки, упередження та реакції на сексуальну тематику, щоб уникнути контрпереносу та викривлень в інтерпретації.

Компетентність та навчання: Психолог має володіти знаннями з сексології, клінічної психології, етики, а також розуміти вікові, культурні та гендерні відмінності, пов'язані із сексуальністю.

Повага до вибору клієнта: Необхідно уникати інтервенцій, які можуть змінити сексуальну ідентичність або орієнтацію клієнта без його запиту та згоди (наприклад, так званих «репаративних терапій», які є етично неприйнятними).

Питання сексуальності має свою специфіку на кожному віковому етапі, що обумовлено біопсихосоціальними змінами, рівнем психосексуального розвитку,

життєвим досвідом та культурними нормами. Кожен віковий період характеризується своїми специфічними викликами та ризиками у сфері сексуального функціонування та самосприйняття. Розуміння цих особливостей є необхідним для побудови ефективного психодіагностичного та консультативного процесу.

У дитячому віці сексуальність ще не є усвідомленою у повному розумінні, однак уже формуються уявлення про тіло, інтимність, межі дозволеного. Дуже важливою є наявність або відсутність сексуального просвітництва в родині та освітньому середовищі. Ігнорування цієї сфери часто створює основу для формування почуття сорому, страху або викривлених уявлень.

У підлітковому віці спостерігається активне становлення сексуальної ідентичності, пробудження лібідо, перші спроби інтимних стосунків, що супроводжується значною тривожністю, невпевненістю, впливом соціальних норм та страхом відторгнення. У цей період особливо гостро постає потреба у безпечному, приймаючому середовищі для обговорення сексуальних переживань.

Також надзвичайно чутливою темою є сексуальні травми у дитинстві, які можуть залишити глибокі психоемоційні наслідки (флешбеки, тілесна дисоціація, порушення довіри, уникнення сексуальності), що впливають на поведінку у дорослому житті. В таких випадках робота психолога потребує делікатності, поступовості та опори на травмоорієнтовані підходи.

У період молодості (приблизно 18–30 років) сексуальність займає важливе місце в особистісному розвитку. Молоді люди встановлюють перші стабільні романтичні та сексуальні стосунки, формують уявлення про сексуальну норму, досліджують межі задоволення і взаємної відповідальності. Саме в цьому віці найчастіше звертаються до психолога з проблемами сексуального досвіду: відсутність оргазму, еректильна тривожність, надмірне захоплення порнографією, конфлікти у сексуальних очікуваннях партнерів.

Нерідко психологічні труднощі корелюють з невпевненістю в собі, недостатнім знанням про власне тіло, страхом не відповідати «ідеальному образу» сексуального партнера. Також часто зустрічаються емоційна залежність, ревності, сексуальні розбіжності в парі, що обумовлюють емоційний дистрес. Консультування в цьому віці має бути спрямоване на нормалізацію досвіду, формування здорового ставлення до власної сексуальності, розвиток комунікативних навичок у сексуальній сфері, формування позитивного тілесного образу, деконструкцію стереотипів.

У період зрілості (30–50 років) сексуальність часто перебуває в тісному зв'язку з якістю стосунків у парі. На перший план виходять питання сексуальної сумісності, еротичної взаємодії, збереження інтимності у тривалих стосунках. Частими запитами є втрата сексуального потягу до партнера, монотонність інтимного життя, конфлікти через сексуальні потреби, еректильна дисфункція, зниження лібідо, болісний статевий акт, пов'язані з ролями, а також зрада як симптом глибших емоційних труднощів.

Крім того, у цьому віці можуть з'являтися перші фізіологічні зміни, пов'язані з гормональними коливаннями, які впливають на сексуальну реактивність. Кризи середнього віку часто проявляються у вигляді потреби у самоствердженні через сексуальність, що може супроводжуватись ризикованою поведінкою або спробами "відновити" сексуальний імідж. Консультування передбачає роботу як на індивідуальному рівні (прийняття змін), так і на рівні парної терапії (налагодження комунікації, відновлення близькості).

Сексуальність у похилому віці часто стигматизується суспільством, хоча збереження інтимності має позитивний вплив на психологічне та фізичне здоров'я. Проблеми, з якими можуть звертатися люди літнього віку, включають: зниження лібідо, дискомфорт або біль під час сексу, страх бути неприйнятним у нових стосунках (особливо після втрати партнера), сором за тіло, яке «змінилось».

Крім того, значна частина труднощів має психосоціальну природу: самотність, знецінення сексуальності, відсутність сексуального просвітництва у поколінні. Ефективне консультування на цьому етапі включає нормалізацію сексуальних потреб, подолання внутрішньої цензури та надання підтримки у формуванні нових моделей сексуальності, що відповідають віку, стану здоров'я та стилю життя.

Ефективне консультування сексуальних проблем вимагає поєднання теоретичної підготовки психолога, володіння етичними стандартами та здатності працювати з віковою специфікою запитів. Вибір підходу, стратегій і технік має враховувати когнітивну зрілість клієнта, характер проблеми, емоційну готовність до інтимної розмови та ступінь усвідомленості.

Робота з сексуальними труднощами вимагає гнучкого підходу до вибору психотерапевтичної моделі. Найбільш застосовувані:

- Когнітивно-поведінкова терапія (КПТ): ефективна у роботі з сексуальною тривожністю, дистресом, дисфункціями. Застосовуються техніки когнітивної реструктуризації, робота з дисфункціональними переконаннями («Я недостатньо приваблива», «Я маю завжди бути готовий до сексу»), експозиція до тілесних переживань.

- Психодинамічний підхід: дозволяє дослідити витоки сексуальних труднощів у ранньому досвіді, порушеннях прив'язаності, витісненні бажань. У центрі — робота з амбівалентністю, соромом, проєкціями на партнера.

- Гештальт-терапія: орієнтується на "тут-і-тепер", тілесність, емоційну усвідомленість. У роботі з сексуальністю використовуються техніки діалогу з тілом, відновлення контакту, дослідження «недосказаних» бажань.

- Наративний підхід: допомагає переписати історії сексуальних переживань, які є джерелом сорому, тривоги чи обмежень. Особливо корисний для клієнтів, які зазнали насильства або соціального осуду (наприклад, ЛГБТ+).

- Екзистенційна терапія: фокусується на прийнятті змін, тілесного старіння, втрат еротичного ресурсу. Актуальна для зрілих і похилих клієнтів.



Сексуальні труднощі рідко обмежуються лише індивідуальним рівнем — у більшості випадків вони виявляються у контексті парних стосунків. Консультування пар має враховувати: недостатню сексуальну комунікацію (неможливість говорити про бажання/невдоволення), відсутність тілесного контакту як результат конфлікту, втоми, ворожості, невідповідність сексуальних сценаріїв та очікувань.

У роботі з парами корисні:

- техніки діалогу за моделлю «Я-повідомлень»;
- еротичні домашні завдання (Sensate Focus);
- емоційно-фокусована терапія пари (EFT);
- інтеграція сексуального й емоційного рівнів у системному підході.

У разі сексуальної дисфункції одного з партнерів, важливо не «медикалізувати» проблему, а розглядати її як сигнал до змін у динаміці пари.

Психоедукація — ключовий компонент консультування, особливо в роботі з молоддю, підлітками, людьми похилого віку або клієнтами з релігійним чи культурним соромом щодо сексуальності.

Психоедукація передбачає:

- надання достовірної інформації про тілесні реакції, норми збудження, фази сексуального циклу;
- нормалізацію змін у лібідо, тривалості акту, оргазмічних реакціях;
- розвінчування міфів («справжній чоловік має завжди хотіти», «жінка має підкорятись» тощо);
- підтримку сексуального самовираження через безпеку, злагоду, згоду.

Сексуально-позитивний підхід в консультуванні акцентує:

- прийняття сексуальності як природної складової людського досвіду;
- відсутність осуду за сексуальні уподобання (за умов добровільності та безпеки);
- підтримку різноманіття сексуальних сценаріїв та самоідентифікацій.

Сексуальні проблеми є багатофакторними та потребують комплексного психологічного підходу, що поєднує глибоке розуміння індивідуальної, вікової, міжособистісної та соціокультурної специфіки клієнта. Успішне консультування передбачає не лише інтервенцію, але й нормалізацію сексуальних труднощів як частини життєвого досвіду.

**Висновки.** Таким чином, аналіз теоретичних засад, емпіричних напрацювань і практичних стратегій у сфері психологічного консультування клієнтів із сексуальними проблемами дозволяє стверджувати, що успішність допомоги значною мірою визначається здатністю фахівця враховувати вікові особливості, індивідуальні потреби та контекст життєвої ситуації клієнта. Віковий аспект відіграє ключову роль у прояві сексуальних труднощів. У дитинстві та підлітковому віці превалюють проблеми ідентичності, тілесних меж і наслідків



сексуального травмування. Молодь частіше звертається з тривожністю, невпевненістю та першим негативним досвідом. У зрілому віці домінують питання сексуальної сумісності, еротичної рутинізації, а у похилому — подолання стереотипів та прийняття змін. Психодіагностика сексуальних проблем потребує етичної обережності, адаптації інструментарію до віку клієнта та чутливості до його внутрішнього досвіду. Використання опитувальників, проєктивних методик, інтерв'ю-моделей дозволяє глибше зрозуміти структуру сексуальних труднощів без їх патологізації.

Інтеграція сучасних психодіагностичних інструментів, терапевтичних підходів і етичних стандартів створює умови для делікатного, науково обґрунтованого і глибоко персоналізованого втручання, яке сприяє не лише подоланню сексуальних труднощів, але й загальному зміцненню психоемоційного добробуту особистості. У цьому контексті особливої значущості набуває професійна готовність психолога підтримати клієнта на кожному етапі його вікового, тілесного та емоційного розвитку — з повагою до унікальності сексуального досвіду як частини цілісного Я.

Психологічне консультування клієнтів із сексуальними проблемами має враховувати вікову специфіку запитів, рівень зрілості, досвіду та партнерський контекст. Найбільш ефективними є поєднання КПТ, гештальт- і нарративного підходів, а також інтеграція тілесних практик і психоосвітніх компонентів. Сексуально-позитивний підхід та психоосвіта є важливими чинниками зменшення стигми, тривожності, самоосуду та формування здорового ставлення до сексуальності у клієнтів усіх вікових категорій.

Таким чином, консультування у сфері сексуального здоров'я вимагає не лише професійної компетентності, а й глибокої поваги до людської унікальності, емпатії та готовності працювати зі складними темами в атмосфері довіри, прийняття та наукової обґрунтованості.

### ***Література:***

1. Магдисюк Л. І., Федоренко Р. П., Замелюк М. І. Технології казкотерапії у практиці психологічного консультування дітей та дорослих : навч. посіб. Луцьк : Вежа-Друк, 2024. 216 с.
2. Магдисюк Л. І., Федоренко Р. П. Основи психологічного консультування : навч. посіб. Луцьк : Вежа-Друк, 2022. 360 с.
3. Бочелюк В., Панов М., Спицька Л. Психосоматичні розлади: сучасний стан проблеми. Перспективи та інновації науки. 2022. № 7(12). URL:[https://doi.org/10.52058/2786-4952-2022-7\(12\)-542-552](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2022-7(12)-542-552)
4. Вінс, В. А., Кашпур, Ю. М., & Кузьменко, Т. М.. Гармонізація міжособистісних взаємин подружніх пар засобами психологічного консультування. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2022, С.42-46. <https://doi.org/10.32782/psy-visnyk/2022.1.8>

### ***References:***

1. Mahdysiuk L. I., Fedorenko R. P., Zameliuk M. I. (2024). Tekhnolohii kazkoterapii u praktytsi psykhologichnoho konsultuvannia ditei ta doroslykh [Fairytale therapy technologies in the practice of psychological counseling of children and adults]: navch. posib. Lutsk : Vezha-Druk, 216 s.

2. Mahdysiuk L. I., Fedorenko R. P. (2022). *Osnovy psykholohichnoho konsultuvannia* [Fundamentals of psychological counseling]: navch. posib. Luts'k : Vezha-Druk, 360 s.
3. Bocheliuk V., Panov M., Spytska L. (2022). *Psykhosomatychni rozlady: suchasnyi stan problemy* [Psychosomatic disorders: the current state of the problem]. *Perspektyvy ta innovatsii nauky*. № 7(12). URL: [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2022-7\(12\)-542-552](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2022-7(12)-542-552)
4. Vins, V. A., Kashpur, Yu. M., & Kuzmenko, T. M. (2022). *Harmonizatsiia mizhosobystisnykh vzaiemyn podruzhnikh par zasobamy psykholohichnoho konsultuvannia*. [Harmonization of interpersonal relationships of married couples by means of psychological counseling]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu.*, S.42-46. <https://doi.org/10.32782/psy-visnyk/2022.1.8>